

Η Ιερή Βελανιδιά του Πολυάραβου Μάνης εντάχθηκε επίσημα στο Δίκτυο Αιωνόβιων Δέντρων Ελληνικής Επανάστασης

Στο Δίκτυο Αιωνόβιων Δέντρων της Ελληνικής Επανάστασης εντάχθηκε επίσημα η Ιερή Βελανιδιά του Πολυάραβου Μάνης, σε μια ιδιαίτερα συμβολική τελετή που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 30 Αυγούστου 2026, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Δήμου Ανατολικής Μάνης για τη συμπλήρωση 200 ετών από τη νικηφόρα Μάχη του Πολυάραβου. Κατά την ιστορική μάχη, οι Μανιάτες κατάφεραν να αναχαιτίσουν τις αριθμητικά υπέρτερες δυνάμεις του Ιμπραήμ, προκαλώντας σημαντικές απώλειες και συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποτυχία της εκστρατείας του να υποτάξει τη Μάνη. Η νίκη αυτή παραμένει έως σήμερα ισχυρό σύμβολο της μανιάτικης αντίστασης και της εθνικής αξιοπρέπειας.

Το εν λόγω Δίκτυο αποτελεί ερευνητικό πρόγραμμα του Ινστιτούτου Πολιτισμού Μεσσηνίας, το οποίο ξεκίνησε το 2021 υπό την Αιγίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021». Σήμερα, το πρόγραμμα είναι υποψήφιο για ένταξη ως «Καλή Πρακτική Διαφύλαξης Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας του Υπουργείου Πολιτισμού, στο πλαίσιο της σχετικής Σύμβασης της UNESCO.

Ο τελευταίος ζωντανός σιωπηλός μάρτυρας του Πολυάραβου

Η μνημειακή βελανιδιά φύεται στο βραχώδες έδαφος του Πολυάραβου, σε υψόμετρο 844 μέτρων. Η περίμετρος του κορμού στη βάση φτάνει τα 5 μέτρα, ενώ η ηλικία της εκτιμάται περίπου σε 400 έτη. Η μακρόχρονη παρουσία της στο τοπίο της Μάνης προσδίδει στο δέντρο ιδιαίτερο ιστορικό και συμβολικό χαρακτήρα. Οι ρίζες της, αγκυρωμένες στον βράχο, και ο τραχύς κορμός της αποτυπώνουν τη μοναδική προσαρμογή της στο ιδιαίτερα απαιτητικό μανιάτικο περιβάλλον, ενώ παράλληλα συμβολίζουν τη συνέχεια του τόπου και της συλλογικής μνήμης.

Η Ιερή Βελανιδιά αποτελεί πλέον έναν ζωντανό κρίκο ανάμεσα στη φυσική και την πολιτιστική κληρονομιά, συνδέοντας το σύγχρονο τοπίο του Πολυάραβου με τις ιστορικές αφηγήσεις, τις προφορικές παραδόσεις και τις μνήμες της Επανάστασης.

Η τελετή ένταξης

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, η συγγραφέας και ερευνήτρια κ. Ελένη Τζικάκου παρουσίασε το ιστορικό της Μάχης του Πολυάραβου, ενώ ο ερευνητής κ.

Παναγιώτης Λαλούσης παρουσίασε τη βιολογική ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αιωνόβιας βελανιδιάς. Ιδιαίτερη συγκίνηση προκάλεσε η συμβολική αφήγηση της «ψυχής της Ιερής Βελανιδιάς», την οποία απέδωσε η αντιπρόεδρος του Πολιτιστικού Αναπτυξιακού Συλλόγου Μάνης «Ελαιοφόρος», κ. Ολίβια Παναγακού. Σύντομο χαιρετισμό απηύθυνε ο υποψήφιος διδάκτωρ Πολιτισμικών Σπουδών και ιδρυτής του Ινστιτούτου Πολιτισμού Μεσσηνίας, κ. Δημοσθένης Κορδός. Ξεχωριστή ήταν η παρουσία του Συλλόγου Ιστορικής Αναβίωσης Σπάρτης καθώς και του Σώματος Απόδοσης Τιμών Δήμου Ανατολικής Μάνης με φορεσιές και οπλισμό της περιόδου της Ελληνικής Επανάστασης. Η τελετή ολοκληρώθηκε με τη συμβολική ταινίωση (περίδεση) της βελανιδιάς από μικρούς μαθητές με λευκή και μπλε κορδέλα, ως συνέχεια μιας πανάρχαιας συνήθειας που συνδέεται με τον σεβασμό και την ιερότητα των αιωνόβιων δέντρων. Το σήμα του Δικτύου έχει φιλοτεχνήσει η ομογενής καλλιτέχνιδα Joanna Kordos εμπνευσμένο από τη μορφή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και το δέντρο της ελιάς.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μάνης κ.κ. Χρυσόστομος, ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Δαβάκης, ο Βουλευτής Λακωνίας κ. Κρητικός, ο Αντιπεριφερειάρχης Λακωνίας κ. Βερούτης, ο Δήμαρχος Ανατολικής Μάνης κ. Ανδρεάκος και ο Διοικητής του Κέντρου Εκπαίδευσης Εφοδιασμού Μεταφορών Σπάρτης, Ταξίαρχος κ. Γεώργιος Ζορμπάς, καθώς και εκπρόσωποι πολιτικών, στρατιωτικών και τοπικών αρχών και πλήθος κόσμου. Μετά το πέρας της εκδήλωσης, ακολούθησε παραδοσιακό μανιάτικο γεύμα που προσέφερε ο Δήμος Ανατολικής Μάνης δίπλα στην ιστορική κρήνη του Πολυάραβου, υπό τους ήχους ζωντανής παραδοσιακής μουσικής.

Στρατηγικό πλάνο για την προστασία και ανάδειξη του Οικισμού

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Πολυάραβος έχει χαρακτηριστεί Παραδοσιακός Οικισμός (ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978) με σκοπό την προστασία και τη διατήρηση της ιδιαίτερης αμυντικής αρχιτεκτονικής και ιστορικής του ταυτότητας, η οποία συνδέεται άμεσα με τον αμυντικό ρόλο που διαδραμάτισε κατά την Επανάσταση του 1821. Η ένταξη της Ιερής Βελανιδιάς στο Δίκτυο αποτελεί, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Πολιτισμού Μεσσηνίας, ένα πρώτο βήμα για την ευρύτερη ανάδειξη του Πολυάραβου ως τόπου εθνικής πολιτισμικής μνήμης. Με δεδομένη την ιδιαίτερη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία του οικισμού, το Ινστιτούτο σχεδιάζει τη σύνταξη

και αποστολή ολοκληρωμένης μελέτης προς την Περιφέρεια Πελοποννήσου και τον Δήμο Ανατολικής Μάνης, με στόχο την προστασία και ανάδειξή του.

Μεταξύ των προτάσεων που εξετάζονται περιλαμβάνονται η αρχιτεκτονική αποτύπωση του ερειπωμένου οικισμού από Αρχιτεκτονική Σχολή πανεπιστημιακού ιδρύματος, η αποκατάσταση του κεντρικού μονοπατιού ανόδου προς τον οικισμό και η σύνδεσή του με την Ιερή Βελανιδιά («Μονοπάτι Ελευθερίας») με παραδοσιακές τεχνικές ξερολιθιάς, η δημιουργία ψηφιακού ιστορικού χάρτη και εφαρμογής επαυξημένης πραγματικότητας, καθώς και η εξειδικευμένη σήμανση ανά κατοικία, η οποία θα αναδεικνύει την ιστορική ταυτότητα, την ιδιοκτησία και τον ρόλο του κάθε κτίσματος ή της αντίστοιχης οικογένειας κατά την επαναστατική περίοδο. Επιπλέον, προτείνεται η θεσμοθέτηση ετήσιου πολιτιστικού φεστιβάλ στην περιοχή του ιστορικού οικισμού.

Η Ιερή Βελανιδιά του Πολυάραβου προστίθεται έτσι στους ζωντανούς φορείς της ιστορικής μνήμης της Ελληνικής Επανάστασης. Ένα φυσικό μνημείο που συνδέει τη φύση με την ιστορία, την τοπική παράδοση και τη συλλογική μνήμη, αναδεικνύοντας παράλληλα τον Πολυάραβο ως έναν τόπο με ξεχωριστή θέση στην ιστορία της Μάνης και της Ελληνικής Επανάστασης.